

مرکز اسناد و کتابخانه ملی
ترجمه و نشر الصطفی

تاریخ اجتماعی شیعیان امامیه

از سقوط بغداد (۶۵۶ق) تا ظهور صفویه (۹۰۷ق)

حسن احمدیان دلاویز

سروشنامه	۱ احمدیان دلاویز، حسن، ۱۳۵۹ -
عنوان و نام پدیدآور	۲ تاریخ اجتماعی شیعیان امامیه از سقوط بغداد (۶۵۶ق.) تا ظهور صفویه (۹۰۷ق.) / حسن احمدیان دلاویز.
مشخصات نشر	۳ ۱ مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی (ص)، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	۴ ۵۳۰ ص؛ جدول: ۵/۱۴x۱/۵؛ سری.
شابک	۵ 978-622-315-036-4
وضعیت فهرست نویسی	۶ فیا
یادداشت	۷ کتابنامه: ص. ۴۹۳-۵۲۰؛ همونین به صورت زیرنویس.
موضوع	۸ شیعه امامیه -- تاریخ -- قرن ۹-۷ ق. Imamite Shi'ah -- History -- 13-15th century شیعیان -- تاریخ -- قرن ۹-۷ ق. Shi'ah -- History -- 13-15th century
شناسه افزوده	۹ جامعه المصطفی (ص) العالمیه، مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی (ص)
شناسه افزوده	۱۰ Almustafa International University/Almustafa International Translation and Publication center
رده بندی کنگره	۱۱ BP۲۲۹/۷
رده بندی دیویی	۱۲ ۲۹۷/۵۲۲
شماره کتابشناسی ملی	۱۳ ۸۷۷۲۵۸
اطلاعات رکورد کتابشناسی	۱۴ فیا

مرجع تولید: پژوهشگاه بین‌المللی المصطفی ﷺ

این کتاب با کاغذ حمایتی منتشر شده است

این کتاب با دستور ریاست محترم المصطفی ﷺ و مدیر انتشارات در اسفند ماه ۱۴۰۰ به چاپ رسید. (فرآیند **)

BP1425

تاریخ اجتماعی شیعیان امامیه از سقوط بغداد (۶۵۶ق.) تا ظهور صفویه (۹۰۷ق.)

مؤلف: حسن احمدیان دلاویز

چاپ اول: ۱۴۰۰ ش / ۱۴۴۳ ق

ناشر: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ

چاپ: چاپخانه دیجیتال المصطفی ﷺ / شمارگان: ۵۰۰ قیمت: ۱,۰۵۰,۰۰۰ ریال

مراکز پخش

✉ ایران، قم، خیابان معلم غربی (حجتیه)، نبش کوچه ۱۸ تلفن: +۹۸ ۲۵ ۳۷۸۳۶۱۳۲

تلفکس: (داخلی ۱۰۵) +۹۸ ۲۵ ۳۷۸۳۹۳۰۵

✉ ایران، قم، بلوار محمد امین، سه‌راه سالاریه تلفن: +۹۸ ۲۵ ۳۲۱۳۳۱۰۶

✉ pub_almustafa pub-almustafa.ir miup@pub.miu.ac.ir

باسپاس از دست اندرکارانی که ما را در تولید این اثریاری رساندند.

● مدیر انتشارات: مصطفی نویخت ● مدیر تولید: جعفر قاسمی ابهری

● ناظر فنی: سید محمد رضا جعفری ● ناظر گرافیک: مسعود مهدوی ● ناظر چاپ: ایوب جمالی

همه حقوق برای ناشر محفوظ است

با توجه به هزینه‌ها و مشکلات عدیده، هر شخص حقیقی یا حقوقی که اقدام به چاپ، بازنویسی، کپی، تکثیر و یا هرگونه برداشت جهت تهیه کتاب و تبدیل آن به جزوه، CD، فایل PDF، اسکن، عکسبرداری و یا انتشار در فضای مجازی نماید، شرعاً مجاز نمی‌باشد و پیگرد قانونی خواهد داشت.

سخن ناشر

با پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی و در عصر جهانی شدن ارتباطات، پرسش‌ها و چالش‌های نوینی در حوزه علوم انسانی، فراوری اندیشمندان مسلمان قرار گرفت که برخاسته از مسئولیت دشوار حکومت در این عصر است؛ دورانی که پایبندی به دین و سنت در مدیریت همه‌جانبه کشورها بسیار چالش‌برانگیز می‌نماید. از این رو، مطالعات و پژوهش‌های به‌روز، جامع، منسجم و کاربردی در حوزه دین، بر اساس معیارهای معتبر جهانی و اندیشه‌های ناب و ژرف، بایسته و ضروری است و جلوگیری از انحرافات فکری و تربیتی پژوهندگان حوزه دین، مهم و مورد عنایت بنیان‌گذاران این شجره طیبه، به‌ویژه معمار بزرگ انقلاب اسلامی، امام خمینی ره و مقام معظم رهبری ره می‌باشد.

جهانی شدن و گسترش سلطه فرهنگی غرب در سایه رسانه‌های فرهنگی و ارتباطی، انحصار دارد که دانش پژوهان و علاقه‌مندان به این مباحث، با اندیشه‌های بلند و ارزش‌های متعالی آشنا شوند و این مهم، با ایجاد رشته‌های تخصصی تولید متون جدید و غنی، گسترش دامنه آموزش و تربیت سازمان‌یافته دانشجویان به سرانجام خواهد رسید. این فرایند، گاه در پرداختن به مباحث بنیادین و تدوین متون تخصصی تعریف می‌شود و گاه در نگارش بحث‌های علمی، اما نه چندان پیچیده و تخصصی به ظهور می‌رسد.

بالندگی مراکز آموزشی، در گرو نظام آموزشی منسجم، قانونمند و پویاست. بازنگری در متن‌ها و شیوه‌های آموزشی و پژوهشی و به‌روز کردن آنها نیز این انسجام و پویایی و در نتیجه، نشاط علمی مراکز آموزشی و پژوهشی را در پی دارد.

«جامعة المصطفی ص العالمیة» به‌عنوان بخشی از این مجموعه، که رسالت بزرگ تعلیم و تربیت طلاب غیرایرانی را بر عهده دارد، تألیف متون درسی مناسب را سرلوحه تلاش خود قرار داده و تدوین و نشر متون درسی در موضوعات گوناگون علوم دینی، حاصل این فرایند است.

فهرست

۱۷	مقدمه
۲۱	فصل اول: مباحث مقدماتی
۲۱	الف) کلیات تحقیق
۲۱	۱) تعریف و بیان مسئله
۲۳	۲) ضرورت و اهداف تحقیق؛
۲۴	۳) پیشینه تحقیق؛
۲۵	۴) پرسش های تحقیق (اصلی و فرعی)
۲۶	۶) نوآوری در پژوهش
۲۷	ب) مفهوم شناسی
۲۸	۲) امامیه
۳۰	۳) تاریخ اجتماعی
۳۱	ج) عوامل مؤثر بر شکل گیری تاریخ اجتماعی و مولفه های آن
۳۱	۱) عوامل مؤثر بر شکل گیری تاریخ اجتماعی
۳۶	۲) مولفه های تاریخ اجتماعی
۳۹	فصل دوم: جغرافیای انسانی و جمعیتی شیعیان امامیه از سقوط بغداد تا ظهور صفویه
۳۹	مقدمه
۳۹	جغرافیای انسانی شیعیان امامیه در سال های ۶۵۶ ق الی ۹۰۷ ق

- الف) ایران ۴۰
۱. قم ۴۱
۲. آوه ۴۲
۳. سلطانیه ۴۳
۴. کاشان ۴۴
۵. ری ۴۵
۶. ورامین ۴۵
۷. بیبهق ۴۶
۸. منطقه شمال ایران ۴۷
۹. سیستان ۴۸
۱۰. بُست ۴۹
۱۱. غور و غرجستان (هزاره جات) ۴۹
۱۲. قندهار و رُخج ۵۰
- ب) عراق ۵۲
۱. کوفه ۵۳
۲. بصره ۵۳
۳. بغداد ۵۵
۴. سامرا ۵۵
۵. نجف ۵۶
۶. کربلا ۵۶
۷. حله ۵۸
۸. کاظمین ۵۹
۹. مدائن ۶۰
- ج) سایر مناطق ۶۱
۱. بحرین ۶۱
۲. شام ۶۱

۶۳	۳. جبل عامل و جزین
۶۴	۴. هندوستان
۶۶	۵. شرق آسیا
۶۶	۶. قفقاز
۶۷	۷. آفریقا
۶۹	فصل سوم: حیات مذهبی شیعیان امامیه از سقوط بغداد تا ظهور صفویه
۶۹	مقدمه
۶۹	۱. مراسم انتظار فرج
۷۵	۲. مناقب خوانی
۷۹	۳. زیارت قبور امامان و امامزادگان
۹۱	۴. خاطرات خودنوشت کلاویخو، فرستاده ویژه دربار اسپانیا به ایران در عصر تیموریان در اوایل سده پنجم هجری، درباره نوع نگرش شیعیان نسبت به زائران بارگاه امام هشتم علیه السلام و میزان محبت مردم آن‌ها، چنین است:
۹۳	۵. سوگواری و عزاداری در ایران
۹۸	۶. سوگواری و عزاداری در شام
۱۰۰	۷. برگزاری نماز جمعه
۱۰۰	۸. برگزاری نماز جمعه در ایران
۱۰۴	۹. برگزاری نماز جمعه در عراق
۱۰۵	۱۰. برگزاری نماز جمعه در سایر مناطق
۱۰۸	۱۱. احداث، بازسازی، تعمیر و تزیین بقاع متبرکه
۱۰۸	۱۲. ۱. بارگاه امام حسین علیه السلام
۱۰۹	۱۳. ۲. آستانه عبدالعظیم حسنی ری
۱۲۰	۱۴. ۷. تبری و برانت جوئی از دشمنان
۱۲۴	۱۵. ۸. سنت تقیه در میان شیعیان
	قاضی احمد قمی در خلاصه التواریخ درباره اوضاع سخت و دشوار فضای دینی و مذهبی قم در دوره پیش از روی کار آمدن صفویه می‌نویسد:
۱۳۲	

۹. بیان عبارت «حی علی خیر العمل» در اذان ۱۳۴
۱۰. سنت توسل و تبرک جستن به اهل بیت ۱۳۸
۱۱. نامگذاری به نام حضرات ائمه علیهم السلام و خاندان ایشان ۱۴۳
۱۲. خاکسپاری در جوار امامان یا امامزادگان ۱۴۸
۱۳. برگزاری جشن غدیر و سایر اعیاد ۱۵۵
- فصل چهارم: حیات فرهنگی و اجتماعی شیعیان امامیه از سقوط بغداد تا ظهور صفویه ۱۵۹
- مقدمه ۱۵۹
- الف) مدارس و مراکز علمی شیعیان از سال ۶۵۶ تا ۹۰۷ق ۱۵۹
۱. خراسان ۱۶۲
۱. مدرسه گوهرشاد آغا ۱۶۶
۲. مدرسه سلطانیه ۱۶۷
۲. اصفهان ۱۷۰
- مدرسه دارالتبیاده ۱۷۳
۳. قم ۱۷۵
- شیراز ۱۷۷
۵. یزد ۱۷۹
۶. حله ۱۸۱
۷. نجف ۱۸۶
۸. جبل عامل ۱۸۸
۹. حلب ۱۹۱
۱۰. کشمیر ۱۹۲
۱۱. بیدر ۱۹۳
۱۲. مراغه ۱۹۴
۱۳. سمرقند ۱۹۸
۱۴. مدرسه سیار ۱۹۹
- ب) شاخه های علمی در مدارس دینی ۲۰۳

- ۲۱۵ مکان های تدریس
- ۲۱۷ ج) معماری شیعی
- ۲۱۹ ۱. مساجد شیعی
- ۲۲۰ مسجد جامع سبزوار
- ۲۲۶ مسجد جامع اصفهان
- ۲۲۷ مساجد یزد
- ۲۲۸ مسجد کبود تبریز
- ۲۲۹ ۲. آرامگاه ها و مقبره ها
- ۲۳۸ ۳. معماری منازل
- ۲۴۰ ۴. معماری مدارس
- ۲۴۱ د) هنر شیعی
- ۲۴۶ ۱. شعر و شاعری در میان شیعیان
- ۲۴۶ الف) وضع عمومی شعر در دوره آلخانی و تیموری
- ۲۴۹ ب) معرفی اجمالی شاعران عرب زبان
- ۲۵۹ ج) معرفی اجمالی شاعران فارسی زبان
- ۲۷۱ ۲. هنر خوشنویسی و شیعیان
- ۲۸۲ ۳. نقاشی و شیعیان
- ۲۸۳ ذ) صنایع
- ۲۸۵ ر) نهادهای اجتماعی (نقابت، روحانیت و نهاد خانواده)
- ۲۸۵ ۱. نهاد نقابت
- ۲۸۹ نهاد نقابت در ایران
- ۲۹۴ نهاد نقابت در عراق
- ۲۹۷ نهاد نقابت در سایر مناطق
- ۲۹۸ ۲. نهاد روحانیت
- ۳۱۱ ۳. نهاد خانواده
- ۳۱۴ جایگاه عفاف در خانواده ایرانی